

Schysta villkor

RENT SPEL FÖR ALLA LAG 2010-2022

Det globala Bygg- och träfacketes sportkampanj Decent Work

BYGG- OCH TRÄFACKEN KRÄVER:

Schysta villkor för alla lag

Ge några ungar en boll! Platsen spelar ingen roll, en sandplätt i Kapstaden i Sydafrika, en lekplats i Krakow, Polen, eller i den vita sanden på en av Rio de Janeiros stränder. Det som förenar barnen, var de än leker, är glädjen och stoltheten som får deras ögon att glittra.

Det är få förunnat att kunna förverkliga de drömmar som föds i leken. Många hinder av olika slag kan göra det omöjligt att bli en olympisk stjärna i friidrott eller en VM-spelare i fotboll. Men Usain Bolts magnifika världsrekord och Zlatan Ibrahimovics konstverk till mål kommer att fortsätta att inspirera drömmar.

Världsstjärnornas prestationer diskuteras inte bara på arenornas läktare. De följer med till arbetsplatser runt om i världen och till andra platser där lekarnas drömfångare samlas som vuxna. Världsrekord och avgörande mål engagerar miljoner av dem som arbetar på arbetsplatser där fackförbunden i Bygg- och Träarbetarinternationalen, BTI, har medlemmar. En klackspark i mål analyseras i detalj vid armeringsbänken utanför Maracanã, stadion i Rio de Janeiro, där finalen i Fotbolls-VM 2014 ska spelas. Och ett maskerat dragskott i som avgör en NHL-match i Washington kan ge mening åt vilken lunchrast som helst. Men säkert lite extra vid bygget av OS-arenan i Sotji där hoppet lever om att Alexander Ovechkin ska göra det avgörande målet på hemmaplan i OS-finalen 2014.

Vi i det globala facket för anställda i bygg- och träindustrin brinner för de drömmar som skapas av sportsliga framgångar, vi delar dem fullt ut. Och vi tar det därför för självklart att tävlingarna avgörs i ädel tävlan, enligt välkända och allmänt accepterade regler. Men lika väl som att rent spel tillämpas under själva tävlingarna förväntar vi oss att schysta villkor ska gälla för dem som gör det hårda arbetet när drömmarnas arenor skapas.

Vi tvingas dock, i sorg och besvikelse, konstatera att så inte är fallet.

När arenorna för Fotbolls-EM i Polen och Ukraina byggdes förolyckades 20 byggnadsarbetare i arbetsplatsolyckor. Vi hedrar våra döda kollegor och betygar vår respekt och medkänsla med deras familjer, vänner och arbetskamrater. Och vi anklagar Uefa och arrangörsländernas regeringar för bristerna i säkerhet som ledde till dessa tragedier.

Uefa får rätt kort för sitt allt för svaga engagemang för schysta arbetsvillkor under förberedelserna för Fotbolls-EM 2012.

Vi baserar de krav vi ställer på arrangörer av stora sportevenemang på ILO-konventioner och allmänt accepterade regler för arbetsmarknaden. Trots det kan vi konstatera att få av våra krav efterlevs. De vinstjagande organisationer som styr elitidrotten, som Fifa, Uefa och IOC, sätter profitkrav från entreprenörer och sponsorer före schysta villkor för dem som bygger arenor och infrastruktur.

Vi såg det hända när Sydafrika förberedde Fotbolls-VM 2010. Vi såg det i Ukraina och Polen. Och vi har sett det när Ryssland förberett för Vinter-OS 2014 och när Brasilien byggt arenor för Fotbolls-VM 2014.

Det ryska facket har haft svårt att få tillträde till OS-byggen och tiotusentals migrantarbetare har utnyttats hänsynslöst, ofta genom att deras löner inte betalats ut. I Brasilien räcker inte byggnadsarbetarnas löner till att leva på.

I vår sportkampanj stödjer vi våra medlemsorganisationer i deras arbete med organisering. Det har medverkat till att fackföreningarna i Sydafrika, Ukraina och Brasilien ökat sina medlemsantal och förbättrat samarbetet mellan de olika förbunden. Och det har i sin tur medfört att de vunnit förmåga att förhandla fram bättre villkor.

Men hittills har vi inte lyckats få idrottens organisationer att lyssna på kraven från arbetarna. Det visar Fifas val av arrangörsland för Fotbolls-VM 2022. Förblindade av profitbegär har fotbollens maktshavare gett arrangörskapet till Qatar.

Qatar är välkänt, inte bara som ett av världens rikaste länder utan också för att landets maktshavare bygger rikedomerna på exploatering av miljontals migrantarbetare. De får inte starta eller gå med i fackföreningar. De utsätts för enorma risker som leder till oräkneliga dödsolyckor. Och de berättar gång på gång att de lurats till Qatar med löften om höga löner, löften som bryts så snart de är på plats. De berättar också om beslagtagna pass och slavliknande levnads- och arbetsförhållanden.

Fifa måste sätta stop för detta. Det är de som är ansvariga för att många tusentals migrantarbetares drömmar krossas i Qatar. Det ska inte genomföras något Fotbolls-VM utan grundläggande rättigheter för dem som arbetar.

Vi i det globala bygg- och träfacket vill nu uppmana världens alla drömfångare, alla som inspireras och roas av idrottens anda, att förena er med oss i våra krav på rent spel och schysta villkor, före, under och efter de stora idrottsevenemangen. Vi i fackföreningsrörelsen är världsmästare på att säkra schysta villkor. ■

I VÅR SPORT-
KAMPANJ STÖDJER
VI VÅRA MEDLEMS-
ORGANISATIONER
I DERAS ARBETE
MED ORGANISERING

”De här stora sportevenemangen erbjuder en möjlighet att skapa bättre arbetsvillkor för de arbetare som sliter med att förändra städer medan de själva förblir osedda.”

Ambet Yuson,
Generalsekreterare, BTI

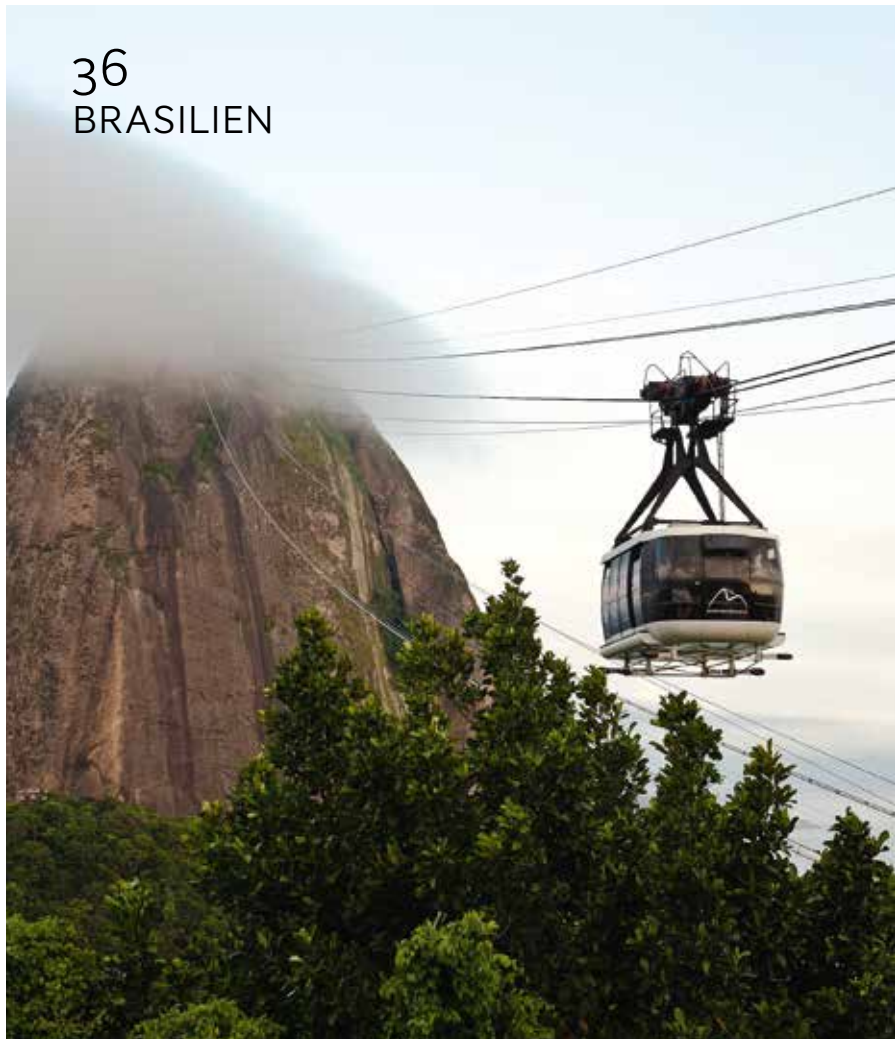
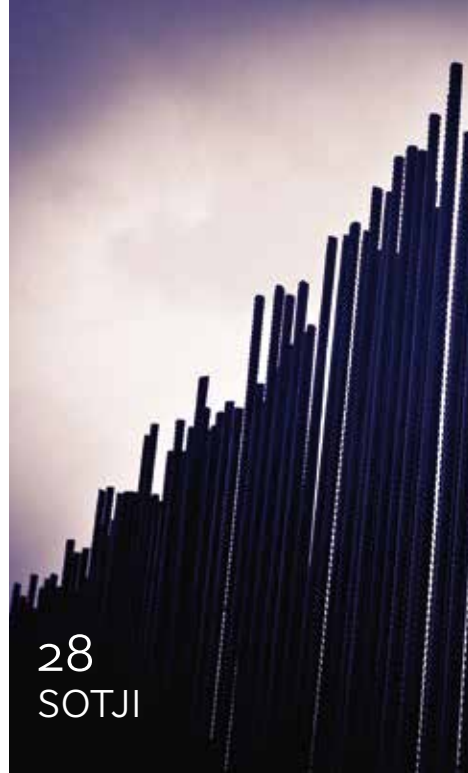
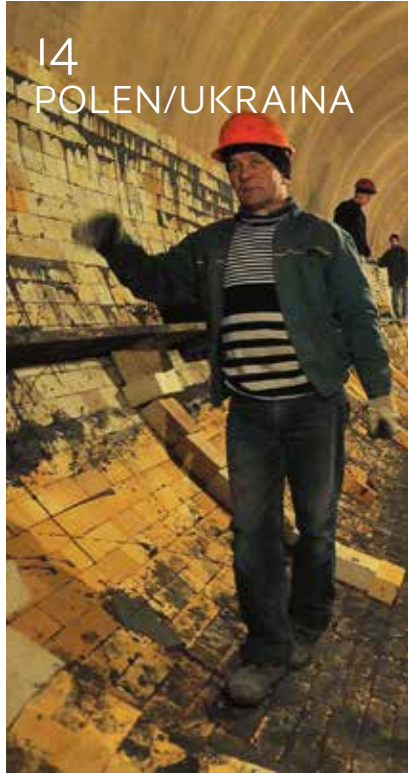
06
SYDAFRIKA

12
I KORTHET

24
LONDON

INNEHÅLL

- 03 Ledare
- 06 Sydafrika
- 12 I korthet
- 14 Polen
- 18 Ukraina
- 22 Arvet
- 24 London
- 28 Sotji
- 35 Dödsolyckor
- 36 Brasilien
- 42 Ryssland/Qatar

Ett BTI material om Sportkampanjen. Producerat av de svenska medlemsorganisationerna i BTI. Materialet får ej kopieras eller distribueras utan tillstånd av BTI.

JOBS FOR ALL
JUSTICE FOR ALL
UNIONS MAKE IT POSSIBLE

Foto: Anders Lindh, frilans. Bildbyrån.
Grafisk design och produktion:
Bob Reklambyrå, Stockholm.

Lunchrast på Green Point stadion, Kapstaden.

A photograph of a person lying on a paved street, wearing a bright yellow protective suit with reflective red and white stripes. The person is wearing dark boots with light-colored soles. In the background, several other people are walking, their figures blurred. The overall scene suggests an emergency or a hazardous environment.

SYDAFRIKA

2010

2008 förbereddes Sydafrika för Fotbolls-VM, den första VM-turneringen någonsin i Afrika. 30 000 byggnadsarbetare hoppades på en rättvis andel av de miljarder som investerades. Vi mötte Maytome, Victor och Piet, stolta men besvikna byggare.

– VM är bra, det ger oss jobb. Men det har inte medfört bättre arbetsvillkor, berättade Maytome Tachi, som renoverade Ellis Park i Johannesburg.

Maytome Tachi sitter i skuggan under några träd utanför arenan Ellis Park. Det är 2008. Han arbetar på Trencon, ett av företagen som renoverar arenan i Johannesburg för fotbolls-VM 2010. Tillsammans med ett 20-tal arbetskamrater har Maytome tagit förlängd rast för att få information av facket om hur det går med förhandlingarna om reseersättningar.

– Vi vill ha gratis minibuss eller pengar till biljettkostnaden, förklarar Maytome. Maytome tjänar 12,50 kronor per timme. Han arbetar mellan sju och fem, fem dagar i veckan.

– Resan fram och tillbaka till jobbet kostar en tredjedel av dagslönen.

Det är inte rimligt att vi måste stå för det själva, säger han.

Organisatören från facket förklarar att samtalen fortsätter men att man inte lyckats nå resultat ännu. Ett besviket mummel hörs när de Trencon-anställda packar ihop sina matlådor och drar sig mot arenan.

Maytome bor, som de flesta byggnadsarbetarna som byggde för VM i Sydafrika, i en kåkstad från apartheidårens rasåtskillnad. Resorna mellan bostaden och arenan kan ske med lokaltåg. Men det är riskfyllt. På lokaltågen härjar beväpnade rånarligor. Våldsamma rån, ofta med skjutvapen och droger inblandade, är vardag.

De farliga och dyra transportererna var en orsak till att arbetarna som byggde VM-arenorna tog till strejkvapnet. De hade många andra skäl att strejka.

Victor Ngcaku och Piet Skosana, var lagbasar på Green Point stadion i Kapstaden. När de skulle träffa sin fackombudsman måste de gå ut från arenabygget, genom vakten, till hamburgerrestaurangen på parkeringsplatsen. Inte för att de hade lust med en hamburgare. Ombudsmannen släpptes inte in på bygget, trots att hon har rätt till det enligt lag

– Du ser vilken attityd byggföretagen i Sydafrika har, säger Victor, lite uppgivet.

Visst var Piet och Victor stolta, precis som det stod skrivet på deras specialdesignade arbetskläder. Overallerna såg nästan ut som fotbollsdräkter, med nummer 10 och texten ”Stolt över att bygga för VM 2010” på ryggen.

Men de var också besvikna. De hade hoppats att VM-byggena skulle medföra ett lyft för levnadsvillkoren i Sydafrika. Politiker och fotbollspampar hade talat så vackert om hållbar utveckling.

– Utveckling skapas bara om vi får del av alla de miljarder som de investerar. Om vi får höjd levnadsstandard så kan vi efterfråga ordentliga bostäder och saker som vi behöver men inte har råd med nu, sade Victor.

”RESAN FRAM OCH TILLBAKA TILL JOBBET KOSTAR EN TREDJEDEL AV DAGSLÖNEN”

VICTOR OCH PIET BOR I NYANGA, en kåkstad nära flygplatsen i Kapstaden. De är utbildade och erfarna snickare och tjänade ungefär 27 kronor per timme, en jämförelsevis hög lön på bygget där genomsnittslönen för byggnadsarbetarna var cirka 11 kronor per timme.

En månads arbete på VM-bygget Green Point gav en genomsnittslön på cirka 1 900 kronor per månad. Det betyder att det fattades 450 kronor per månad för att nå en inkomst som räckte att leva på för en person i Sydafrika 2008.

Drömmen om en förbättrad levnadsstandard blev inte verklighet.

På parkeringsplatsen diskuterade Victor, Piet och ombudsmannen hur de skulle fortsätta striden om en bonus, en del av den vinst konsortiet gjort som ett resultat av att de hade arbetat in tid gentemot tidplanen.

Förhandlingarna hade brutit samman. Victor trodde att de skulle tvingas till strejk, precis som de tvingades göra för att få behålla rimliga reseersättningar.

– Det verkar bara som de lyssnar på oss om vi strejkar. Det kan ge dem dålig publicitet och det är de rädda för, sade han. →

Byggnadsarbetarna i Trencon höll fackföreningsmöte under en förlängd lunchrast. Deras krav var fria resor i minibuss mellan jobbet och de kåkstäder där de bor.

Soccer City, arenan i Johannesburg där VM-finalen spelades. Fackföreningarna hade svårt att organisera de anställda hos underentreprenörerna och ännu svårare att kunna få kontroll på deras löner.

TRE FACKFÖRBUND MED TILLSAMMANS 80 000 MEDLEMMAR slog sig samman, i en kampanj som berörde framför allt arenabyggen, under VM-förebereelserna. De fick stöd från det globala byggfacket.

De lyckades organisera tusentals arenabyggare. Och byggnadsarbetarna tog många konflikter för löner, reseersättningar och bonusbetalningar.

Men efter slutsignalen, då Andrés Iniesta hade avgjort VM-finalen och slutnotan redovisades, stod det klart att de verkliga vinnarna

var Fifa, de globala sponsorföretagen och de byggjättar som hade fått byggkontrakten.

Byggnadsarbetarna hade blivit av med sina tillfälliga jobb redan långt före VM. Regeringen hade hjälpt byggföretagen att få stopp på kraven på bättre arbetsvillkor. Allt finns beskrivet i boken South Africa's World Cup – a legacy for whom? redigerad av Eddie Cottle.

Eddie Cottle var koordinatör för den kampanj som de tre byggfacken genomförde. Hans slutsats i boken är att Afrikas första VM blev kapat av globala profitjägare. ■

- 44 miljoner invånare.
- 1,2 miljoner kvadratkilometer stort.
- Genomsnittlig livslängd 49 år.
- President Jacob Zuma, som representerar det ledande politiska partiet ANC, valdes 2009. Nya presidentval hålls 2014.
- Arbetslöshet 48,2 procent. Den högsta rapporterade siffran i världen, enligt CIA World Factbook.
- Genomsnittlig arbetstid 40 timmar per vecka.
- Tre fackförbund i byggbranschen (NUM, medlem i den Sydafrikas LO, COSATU, BCAWU och SABAWO) organiserar cirka 80 000 av landets 700 000 byggnadsarbetare.
- 2008, när förberedelserna för VM var som mest intensiva, inträffade 122 dödsolyckor på byggarbetsplatser. Två arenabyggare förolyckades under byggtiden.

SPORT FOTBOLLS-VM I SYDAFRIKA 2010

Efter 116 stundtals brutala minuter på Soccer City i Johannesburg, avgjorde Andrés Iniesta VM-finalen 2010. Spanien blev världsmästare i Afrikas första VM.

Många minns Fotbolls-VM i Sydafrika mest för ljudet, eller oljudet, från tusentals vuvuzelas. Men när ljudet tystnade på finalarenan Soccer Citys läktare fortsatte det på gatorna i Spaniens städer och byar.

Efter 13 varningar och en utvisning (Hollands Heitinga) slutade finalen med ett vackert mål där Cesc Fabregas spelade fram Andrés Iniesta som placerade bollen till höger om Maarten Stekelenburg.

Finalen var den ruffigaste i VM-historien. Men trots fem varningar i segermatchen vann Spanien också Fair Play trofén i VM. Uruguays Diego Forlán utsågs till turneringens bästa spelare.

Ghana var det enda afrikanska lag som tog sig vidare från gruppspel. Men i kvartsfinalen mot Uruguay blev straffdramatiken en övermäktig uppgift för Afrikas hopp i turneringen.

Domarmissar blev ett stort samtalsämne. Englands Frank Lampard träffade ribbens underkant i åttaondelsfinalen mot Tyskland. Bollen studsade ner i gräset bakom mållinjen och sedan ut på planen. Alla utom domarteamet såg ett vackert fotbollsmål. Och i Mexikos match mot Argentina, också det åttondelsfinal, lät domarna Argentinas Carlos Tevez göra 1-0 i solklart offsideläge.

GATUBARNENS VM VÄXER

DEN FÖRSTA VM-TURNERINGEN I FOTBOLL FÖR GATUBARN hölls i Durban i Sydafrika i mars 2010.

Inför fotbolls-VM i Brasilien växer turneringen.

Inför VM i Sydafrika försökte

myndigheterna få bort gatubarnen från gatorna. Svaret från organisationer som arbetar för att hjälpa gatubarnen blev en egen VM-turnering.

Sju länder deltog i turneringen med lag som tagits ut av barnorganisationer i respektive land.

Turneringen spelades mellan sju-mannalag där varje lag hade två avbytare. Alla spelare var mellan 14 och 17 år och minst tre i varje lag var flickor. Indien vann finalen mot Tanzania.

SUCCÉN FRÅN SYDAFRIKA kommer att följas av en större turnering i Rio de Janeiro i Brasilien på våren 2014. En organisation, Street Childs World Cup, har bildats och kända fotbollsspelare som exempelvis David Beckham, propagerar för turneringen. ■

Fotbollslek i Krakow, Polen

Footnote: Gatubarnens VM har ingen koppling till BTI:s sportkampanj.

BILJETTER TILL STADIONBYGGARE

DEN LOKALA ORGANISATIONSKOMMITTÉN FÖR WORLD CUP 2010 gav 27 000 byggnadsarbetare VM-biljetter till gruppmatcher i Sydafrika. Arrangörerna visade på det sättet sin uppskattning till stadionbyggarna.

Byggnadsarbetarna fick två biljetter var.

– Vi vill tacka de män och kvinnor som med sitt hårda arbete, sin skicklighet och sin kreativitet tagit oss hit, till där vi står idag, sade Danny Jordan, VD för arrangörskommittén för Fotbolls-VM 2010, när han lämnade över en symbolisk biljett till en representant för arbetarna. ■

Åskådare på Soccer City i Johannesburg

Bilbyrå

Armerare på Soccer City i Johannesburg

STREJKER FÖR RÄTTVISA VILLKOR

Strejker har varit vanliga, framför allt i Sydafrika och i Brasilien, då de stora sportevenemangen förbereds.

– Det verkar som att de som har makten bara bryr sig om våra arbetsvillkor om vi strejkar. Det ger dem dålig publicitet, konstaterade Victor Ngcaku, lagbas på ett arenabygge i Sydafrika.

Inför Fifa World Cup 2010 i Sydafrika vann byggnadsarbetarna framgångar i förhandlingar. Men det var först efter strejker som byggföretagen lyssnade på deras krav.

Arenabyggarna genomförde 26 strejker under byggtiden och vann framgångar bland annat när det gällde reseersättningar och bonusar. Den största aktionen var en nationell strejk i juli 2009 som omfattade 70 000 byggnadsarbetare på alla arenabyggen. Den nationella strejken gav tolv procents lönehöjning.

I Ukraina, inför Fotbolls-EM 2012, och i ryska Sotji inför Vinter-OS 2014, har strejkerna som genomförts varit mindre aktioner ofta orsakade av att byggföretagen låtit bli att betala ut intjänad lön. Framgångarna har varit mindre, mycket beroende på att fackföreningarna haft en svag ställning på många av de arbetsplatser som berörts. I Ukraina mötte facket den utmaningen med att värva mer än 1 600 nya medlemmar på arenabyggena och byggnadsarbetarna på tre arenor bildade lokala fackföreningar.

I London, inför Sommar-OS och Paralympics 2012, var det strejkfritt under föreberedelserna. Byggfacket Ucat hade inflytande över planeringen och de anställda som omfattades av kollektivavtal behövde inte ta till strejkvapnet.

I Brasilien, som förebereder Fotbolls-VM 2014 och Sommar-OS 2016, har de tidigare splittrade byggfacken samarbetat allt mer under förberedelserna för de stora sportevenemangen. Resultatet har blivit samordnade krav och aktioner som medfört högre löner och utjämning av regionala skillnader inom landet. I facken ser man samarbetet i sportkampanjen som en viktig orsak till att regeringen, arbetsgivarna och facken tillsammans nu inlett arbete för att skapa ett nationellt kollektivavtal i byggbranschen.

Under 2011 och 2012 strejkade mer än en miljon byggnadsarbetare i Brasilien. Strejkerna har oftast varit lokala och utlösts av att lokala förhandlingar bromsats upp. ■

GULT KORT FÖR FIFA – RÖTT KORT FÖR UEFA

För VM i Sydafrika, 2010, fick Fifa, som är fotbollens globala organisation, ett gult kort av BWI. Varningen från det globala facket kom sedan det visat sig att de flesta jobben varit temporära samt att de inte gett byggnadsarbetarna en lön att leva på.

En annan orsak till varningen var att en delegation från BTI stängdes ute från bygget av Green Point stadion i Kapstaden. En tredje faktor som påverkade var att Sydafrikas regering agerade mot facken i en lönekonflikt.

Bilbyrå

Men den turnering som föregicks av minst fair play var ändå Fotbolls-EM 2012 i Ukraina och Polen. Uefa fick därför rött kort av BTI.

Framför allt var det bristerna i arbetarskydd, om medförde att 20 byggnadsarbetare miste livet, som motiverade det hårdaste straffet, ett rött kort till Uefa och arrangörsländerna. Men också avsaknaden av rätten till nationella förhandlingar om kollektivavtal i Polen och ett omfattande bruk av underentreprenörer som bröt mot nationell lagstiftning i Ukraina påverkade bedömningen. ■

POLEN UKRAINA

2009 arbetade Polens och Ukrainas byggnadsarbetare med förberedelserna för Fotbolls-EM 2012. De som hade fått jobben hade bråttom. De pressades hårt av Uefas tidsschema.

Men för dem som inte fick plats i förberedelserna fanns det få jobb. Finanskrisen hade slagit till, särskilt hårt just i Ukraina, och den släckte hoppet om att investeringarna inför mästerskapet skulle kunna ge bättre arbetsvillkor.

WARSAWA

Det slamrade och dammade i en jättegrop på Wisłas strand i Warszawa.

Ett 30-tal byggnadsarbetare, de flesta anställda av underentreprenörer till markbyggaren Polackwa, bilade bort pålskallar med tryckluftsmaskiner.

Det var 2009 och de byggde Polens nya Nationalstadion, där öppningsmatchen i Fotbolls-EM spelades i juni 2012.

De flesta av dem som byggde arenor i Polen saknade kollektivavtal. De arbetade utan andra regler än de som finns i lag. Ofta blev inte ens lagens regler använda.

– Jo, det är 40 timmars arbetsvecka i lagen.

Men lönen är så låg att man måste jobba över för att det ska gå ihop. I snitt blir det nog 50 timmar per vecka, berättade en EM-byggare. En annan berättade att man enligt lagen ska ha tillägg för övertid.

– Men i praktiken får man aldrig det. Det är samma timlön, tio timmar om dagen, fem dagar i veckan som gäller.

Det finns ett antal kollektivavtal tecknade mellan facket och enskilda företag. Men när facken och en av arbetsgivarorganisationerna lyckades enas om ett förslag till nationellt avtal sade regeringen nej. Det hände 2007. Regeringen förklarade sitt nej med att strukturen i byggbranschen är sådan att ett nationellt avtal skulle bli ett olagligt hinder för konkurrens. ■

ZAKOPANE/KRAKÓW

Jacek Kaplon är en erfaren polsk snickare från Rabka några mil från Zakopane i södra Polen. Han har fem barn och fyra barnabarn. I tre år arbetade han i Norge för att få en lön som familjen kan leva på. Hans dom över läget 2009 i Polens byggbransch var hård.

– Vi har kaos på arbetsmarknaden, sade han.

– Försöker någon starta fackföreningar så får de sparken. Och ser man på hur facken fungerar i andra branscher så är det väl lika bra att vara utan. Det har gått åt fel håll sedan den där fantastiska perioden för 20 år sedan med Solidaritet.

Jacek är en av de 100 000-tals polska byggnadsarbetare som förlorade jobben i Västeuropa på grund av den ekonomiska krisen. Nu var han orolig.

– Här i Polen får man som anställd maximalt 30 kronor per timme kvar efter skatt. I Norge fick jag över 100 kronor kvar efter skatt.

Alternativet till anställning var att ta egna byggjobb, som så kallad egenanställd. Det är en företeelse som enligt facket omfattar minst 25 procent, troligen mycket mer, av den polska byggarbetsmarknaden. Och det är en verksamhet som sker helt utanför den vita, redovisade ekonomin.

– På det sättet kan man kanske få 60 kronor per timme, sade Jacek.

Investeringarna inför EM medverkade till att det polska byggandet ökade, trots att det var kris i bostadsbyggandet. Men konkurrensen om jobben blev ändå tuffare på grund av återvändare som Jacek.

I Krakow bilade Leszek Noga betong i en grop för ett läktarbygge till en av EM-turneringens reservarenor. Han var anställd hos en underentreprenör och tjänade knappt 5 000 kronor per månad. Den dag vi träffade honom var det dålig fart på bygget eftersom man väntade på ingjutningsdelar från Tyskland. Det betydde mindre övertid och därmed lägre månadsinkomst.

”FÖRSÖKER NÅGON STARTA FACKFÖRENINGAR SÅ FÅR DE SPARKEN”

Leszek och hans arbetskamrater hade fått höjd lön för året innan. Då kunde de hota med att gå till andra jobb. Nu var läget annorlunda.

– Nej, nu är det kö till alla jobben, sade Leszek. ■

FAKTA

POLEN

- 38,5 miljoner invånare.
- 313 000 kvadratkilometer.
- Förväntad livslängd 76,2 år.
- Fackföreningen Solidaritet utmanade kommunistpartiets maktmonopol genom strejker i början av 1980-talet. Solidaritet vann den politiska makten men har sedan dess försvagats. Tre politiska block dominerar, ett nyliberalt, ett populistiskt och ett vänsterblock.
- Arbetslösheten låg 2012 på 12,6 procent.
- Arbetstiden är 40 timmar per vecka.
- Två byggfack, Budowlany och Solidaritet, hävdar att de organiserar cirka 30 procent av de anställda i byggbranschen. Men fackföreningarna har en svag ställning på arbetsplatserna. Det saknas oftast kollektivavtal och i stället är det den statliga arbetsinspektionen, Państwowa Inspekcja Pracy (PIP), som övervakar att företagen betalar minimilön.
- Enligt PIP inträffade det 122 dödsolyckor på byggarbetsplatser 2008. Sex byggnadsarbetare förolyckades på polska EM-byggen.

Förort i Kraków, 2010

"När skulle jag hinna se fotboll?" frågade Natasha Zhuk som putsade tegelväggar på ett bostadsbygge i Donetsk. "Jag har fullt upp med att föda familjen."

KIEV

en ekonomiska krisen 2008 stoppade det mesta i Ukraina. Byggkranarna fick stå kvar men de rörde sig bara när vinden ändrade riktning. Det blev tyst i fabrikena där i vanliga fall kolet smälter stålet i den råvarurika Donbass-regionen.

I mars 2009 var det få, enligt uppgifter från facket bara en tredjedel av de som normalt arbetar, som behövde gå till jobbet. Resten hade skickats hem, utan lön. Och de som var kvar på sina jobb hade nästan utan undantag tvingats acceptera minst halverad lön.

På stadion i Kiev, EM-slutspelets finalarena, vimlade det av grävmaskiner, lastbilar och byggnadsarbetare som med spadar grävde ut för den nedre läktarens fundament.

Ukrainas största byggfirma, Kievskbud, var huvudentreprenör. Byggnadsarbetarna berättade om löner på 2 575 upp till 5 150 kronor per månad. De flesta bar hjälm och skyddskläder. Inte så många av dem brydde sig om fotboll med de flesta tyckte ändå att det var bra med EM – det gav ju jobb.

Men 25-årige Volodja var arg. Han hade nysst börjat ett tillfälligt jobb på bygget för att få ihop pengar till en ny termin på universitetet. Han hade blivit lovad över 6 180 kronor per månad av en underentreprenör. Nu arbetade han tolvtimmars skift sju dagar i veckan för en lön som var knappt hälften av det han blivit lovad.

– Det är två timmars enkel resa till barackerna där vi bor tolv personer per rum. Det finns inget varmvatten och ingen spis, berättade han.

De villkor Volodja beskrev strider mot Ukrainas lagar.

Sportministern, Yurij Pavlenko, hade utsett över stadionbygget från sitt ministerrum. Därifrån försäkrade han att entreprenörerna självkärligt måste följa lagstiftningen.

– Men tyvärr, våra fackföreningar är inte så starka så det kan nog hända att det finns företag som bryter mot reglerna, sade han. ■

DONETSK

en byggsmed går sakta från jobbet mot spårvagnshållplatsen utanför Donbass Arena i Donetsk i östra Ukraina.

Han heter Valerij, säger han när han lite ovilligt avbrutit mobilsamtalet

med sin mor. Valerij vill inte svara på särskilt många frågor om arbetet på Sjachtar Donetsk nya hemmaarena, en av Ukrainas fyra grupp-spelsarenor i EM 2012. Men han är rätt nöjd.

– De betalar i alla fall lönen. Det är inte dåligt i dessa tider, förklarade han.

Han hade en tillfällig bostad i Donetsk för jobbets skull och veckopendlade hem till familjen.

Om det varit normalt skulle han ha tjänat cirka 4 120 kronor i månaden. Men våren 2009 var inget normalt i Ukraina. De föregående årens lånekarusell hade snurrat ohyggligt fort. Till slut slungades landet av karusellen och föll djupt. Nu fick landets arbetare ta smällen. Byggnadsarbetare på ett bostadsbygge i Donetsk berättade om krislöner på 430 kronor per månad. Det räcker till ett bröd, ett vitkålshuvud och ett halvt kilo multe, den billigaste matfisken som fångas i Azovska sjön, per dag.

– Jo, jag har också fått lönen halverad, berättade Valerij.

– Men tack vare arenabygget har jag i alla fall jobb.

Vid porten till Donbass Arena vaktade uniformerade, beväpnade vakter. En av deras uppgifter var att muddra byggnadsarbetarna på väg ut från bygget. En annan uppgift de hade åt entreprenören, det turkiska företaget Enka, var att se till att inga arbetare fastnade på bild eller pratade med journalister.

De flesta byggnadsarbetarna på arenan var från Turkiet.

– Det är synd. Bygget hade ju kunnat ge jobb åt arbetslösa här, tyckte Valerij. ■

FAKTA

UKRAINA

- 44,6 miljoner invånare.
- 604 000 kvadratkilometer.
- Förväntad livslängd 68,7 år.
- Demokratisk republik där det orange blocket, med stöd i västra Ukraina, består av västori-enterade och nationalistiska partier. Det mer Rysslands vänliga Regionala partiet, som har makten sedan 2010, får det mesta av sitt stöd i östra Ukraina.
- 2012 var arbetslösheten 7,4 procent.
- Lagstadgad veckoarbetstid 40 timmar.
- Byggfacket (Ukrainas bygg- och byggmaterial-industris fackförening) har cirka 200 000 medlemmar. Cirka 670 000 personer är anställda i branschen.
- 2008 inträffade 118 dödsolyckor i byggbranschen. 14 byggnadsarbetare förolyckades under byggandet för Fotbolls-EM 2012.

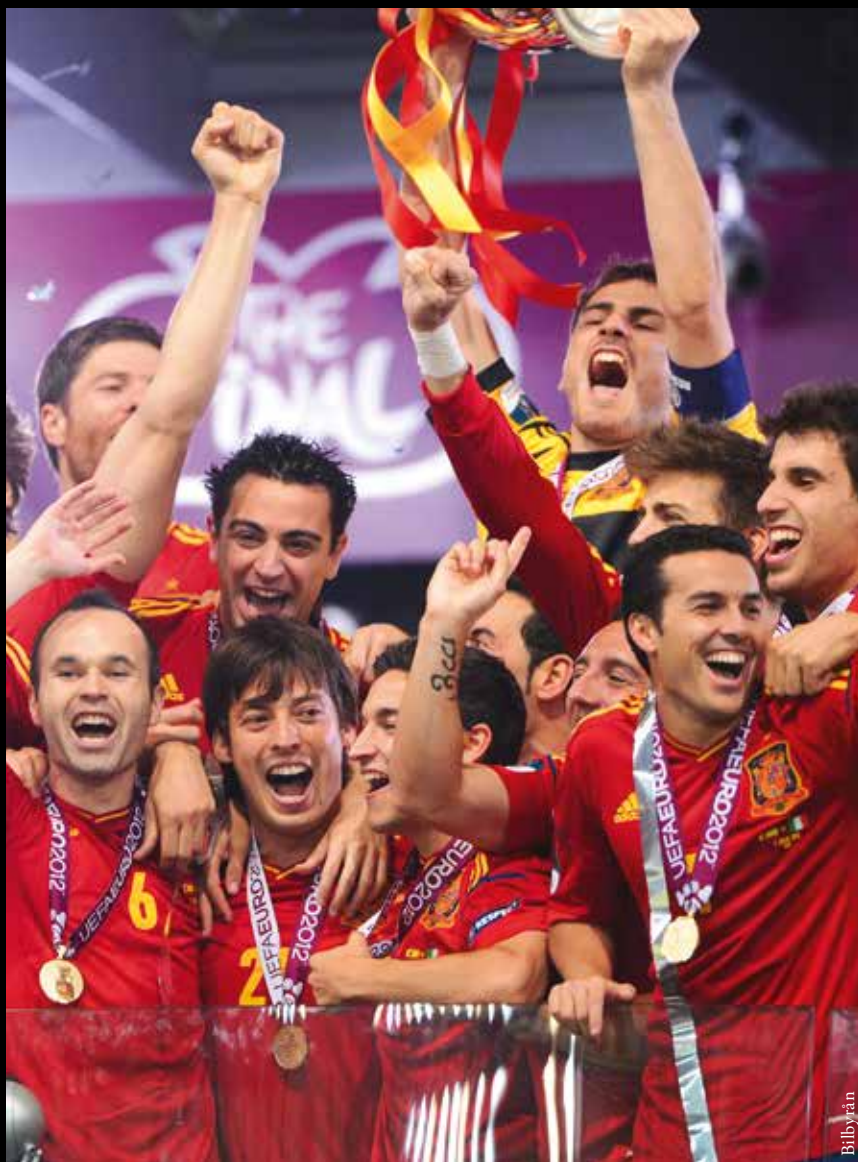

Donbass arena, Donetsk, Ukraina

“Det är ett jobb” svarade rörsvetsaren Ivan på frågan om vad han tycker om förberedelserna inför Fotbolls-EM.

SPORT FOTBOLLS-EM 2012

Spanien försvarade sin titel i Fotbolls-EM 2012. Men Italiens Mario Balotellis andra mål mot Tyskland, i semifinalen, var turneringens kanon. Tyskland hämtade sig aldrig, kanske tyngdes de av allt bly i tröjorna.

Ukraina och Polen delade på värdskapet för Fotbolls-EM 2012. Båda värdnationerna blev utslagna i gruppspelen och det blev i stället två av de europeiska stormakterna i fotboll, Spanien och Italien som gjorde upp om titeln.

I finalen bjöd Spanien upp till sitt berömda kortpassningsspel. Det förde de regerande mästarerna till en klar 4-0 seger. David Silva spräckte nollan redan efter 14 minuter och i slutskedet av första halvlek ökade Jordi Alba på till 2-0.

I slutet av matchen, som Spanien inledde utan anfallare, gjorde Fernando Torres och Juan Mata var sitt mål mot ett uppgivet Italien.

Under turneringen var det många lag som bar matchdräkter med giftiga kemikalier. Det avslöjade BEUC, The European Consumer Organisation, efter turneringen.

Polens matchdräkter innehöll tennorganiska föreningar som kan påverka nervsystemet. Finallagen Italien och Spanien hade dräkter som innehöll nonylfenol, som kan skada kroppens produktion av till exempel hormoner.

Tyskland, som förlorade semifinalen mot Italien efter två mål av Mario Balotelli, hade skadliga mängder bly i sina tröjor. Rapporten från BEUC säger inget om hur giftmängderna kan ha påverkat spelet.

RENT SPEL OCH SCHYSTA VILLKOR FÖRE, UNDER OCH EFTER TÄVLINGARNA

Det är de krav världens fackföreningar ställer på arrangörerna av de globala idrottsevenemangen.

Internationella fackliga samorganisationen, IFS, driver kampanjen Rent spel. Byggnads- och Träarbetareinternationalen, BTI, driver sportkampanjen Schysta villkor. Båda kampanjerna har pågått under en längre tid, men har de haft någon effekt?

Det här är BTI:s krav:

Rätt att organisera och förhandla:

- Sydafrika, Ukraina, Storbritannien och Brasilien klarar kravet även om det finns allvarliga hinder. Ett exempel är det brittiska systemet med egenföretagare, så kallade self-employed, som saknar det skydd som kollektivavtal innebär.

- Polen och Ryssland lever inte upp till kravet. I Polen har ett initiativ till nationellt kollektivavtal i byggbranschen stoppats av konkurrensskäl och i Ryssland stängs facket ute från arbetsplatserna.

Anständiga arbetsvillkor:

- Det är bara brittiska jobb som omfattas av kollektivavtal som klarar kravet.

- I större delen av världen är byggnadsarbetarnas arbetsvillkor sämre än i andra branscher. Byggjobb är lågstatusjobb i de flesta arrangörsländerna.

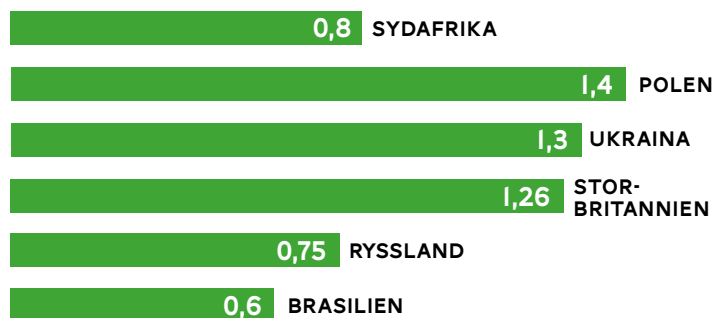
En lön man kan leva på:

- Storbritannien klarar kravet, men bara för de cirka 60 procent av byggnadsarbetarna som omfattas av kollektivavtal. I Polen och Ukraina tjänade de som byggde EM-arenorna, enligt byggfacken, något över det som behövs för att leva.

EN LÖN ATT LEVA PÅ

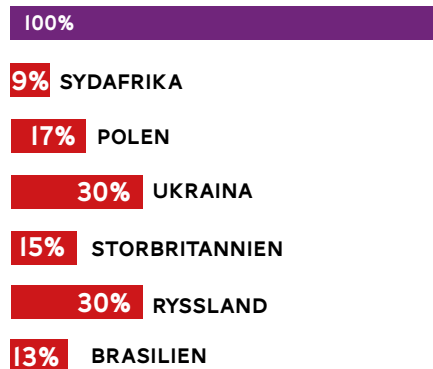
Under förberedelserna för idrottens globala tävlingar fick byggnadsarbetarna löner som räckte till så här stor andel av vad som var lägsta levnadsstandard för en person:

EN PERSON 1,0

Källor: Officiell statistik utom från Polen och Ukraina där siffrorna är en uppskattning gjord av byggfacken i respektive land.

ANDEL ORGANISERADE BYGGNADSARBETARE

Källor: Uppgifter från byggfacken i arrangörsländerna.

- I Sydafrika, Ryssland och Brasilien täcker inte den genomsnittliga bygglönen kostnaderna för en skälig levnadsstandard. Men i Brasilien medförde byggfackens samarbete under förberedelserna för Fotbolls-VM 2014 att lönerna höjdes i många av arrangörstäderna.

Noll dödsolyckor på jobbet:

- Byggandet av OS-arenor i London genomfördes helt utan dödsolyckor.

- Två arbetare förolyckades när Sydafrikas VM-arenor byggdes. Rysslands officiella uppgifter om dödsolyckor under byggandet inför Vinter-OS i Sotji har brister. Men minst sex arbetare förolyckades bara under 2010. I Polen omkom sex arenabyggare och i Ukraina, som är det arrangörsländ som varit sämst på att förhindra dödsolyckor, var det 14 arenabyggare som miste livet under förberedelserna för Fotbolls-EM 2012. Fram till april 2013 hade tre dödsolyckor inträffat under byggandet inför Brasilens Fotbolls-VM 2014.

Yrkesutbildning och utveckling av byggjobben:

- I Sydafrika genomfördes yrkesutbildning på några av arenabyggarna. I Brasilien är de flesta arbetarna an-

ställda av huvudentreprenörerna och har fasta jobb.

- De stora sportevenemangen medför generellt sett tillfälliga, korvariga jobb som följs av arbetslöshet.

Förebyggande hälsovård:

- I Londons OS-park fanns det flera hälsocenter under byggtiden. I Brasilien är skyddsutrustning och förebyggande arbetsmiljöarbete relativt väl tillgodosett.

- Ryssland och Ukraina får underkänt, dels för att olycksrisker inte planeras bort och dels på grund av stora brister när det gäller skyddsutrustning, skyddskläder med mera.

När Londons makthavare planerade för OS såg de en möjlighet att rusta upp de östra stadsdelarna.

LONDON 2012

Det var inte lätt att ta sig in i Londons OS-park när spelen förbereddes. De som varje dag tog sig igenom säkerhetskontrollen, cirka 10 000 byggnadsarbetare, delades upp i två lag.

En grupp hade fasta jobb och kollektivavtal. Den andra gruppen bestod av egenföretagare, så kallade self-employed, som fick klara sig utan fackligt stöd.

Det är svårt att avgöra om den officiella bilden av arbetsförhållandena i London är tillförlitliga. Arbetarna hade ålagts tystnadsplikt i sina kontrakt, de fick inte prata med journalister.

Portvakterna utanför grindarna vid South Plaza var vänliga men bestämda. Utan ett litet plastkort med magnetremsa och en giltig legitimation kom man inte in.

Efter grindarna väntade nya vakter. Det såg ut som på en flygplats. Var och en av de drygt 10 000 som arbetade på området måste varje dag låta sina lunchlådor röntgas samtidigt som de själva passerade genom en metalldetektor.

Löftet från den organisation som byggde för OS var att jobben i första hand skulle gå till de som bor i området. Det skrev man avtal om med de fackliga organisationerna och man lovade samtidigt att det om möjligt skulle vara direktanställningar, alltså jobb som anställda i entreprenadföretagen.

Pawel*, en av byggnadsarbetarna på området, är från Polen. Han hade arbetat i England i fem år innan OS-förberedelserna inleddes.

– Det är bättre betalt här, förklarade han.

Pawel är inte anställd hos företaget han arbetar åt. Han är "self employed", den engelska varianten av F-skattsedel, ett slags egenföretagande som är mycket vanligt i den brittiska byggbranschen. Firman som anlät honom för OS-jobbet ordnade alla nödvändiga papper för att Pawel skulle klara säkerhetskontrollerna och få komma in i OS-parken.

Hans kontrakt med firman innehöll i princip bara uppgiften att ha skulle få 330 pund per

vecka (cirka 3 500 kronor, cirka 70 kronor per timme). Och att han skulle följa ordnings- och säkerhetsreglerna.

Om uppsägningstid sägs inget. Arbetstiden var inte reglerad. Och han fick själv hålla sig med skyddskläder och handverktyg.

För Pawel betydde inte OS-byggandet något speciellt. Det var som vilket byggjobb i London som helst, tycker han. Ombudsmannen Paul Lomax på byggfacket Ucat är däremot både stolt och nöjd.

Han konstaterar att genomsnittslönen bland de direktanställda var drygt 100 kronor per timme efter skatt. Säkerheten var mycket bra och det fanns akutvård, förebyggande hälsovård, duschar och omklädningsrum samt matserveringar där byggnadsarbetarna kunde köpa subventionerad mat.

– Jag tycker att vi lyckades rätt bra. Det

"DET JAG KAN SÄGA ÄR ATT JAG VET ATT OLYCKOR INTE RAPPORTERADES"

var till exempel inte en enda strejk under byggtiden, säger Paul Lomax.

Den 16 december 2009 förolyckades Shaun Scurry, 39 år, på bygget av det stora köpcentrat på OS-området, i en lift-olycka. De ansvariga för organisationen, Olympic Delivery Authority, ODA, räknar inte in det dödsfallet i olycksstatistiken för OS-förberedelserna. Inte heller

vill de räkna in den byggnadsarbetare som förolyckades i en färdolycka på väg till jobbet.

Den officiella bilden är därför att ingen dödsolycka inträffade under byggtiden. Och olyckstalen som redovisats är låga, med brittiska mått mätt.

Pawel är misstänksam mot statistiken.

– Det jag kan säga är att jag vet att olyckor inte rapporterades. Och jag såg många arbeta med farliga arbeten utan säkerhetsutrustning, berättar han.

Det är svårt att säkert veta om Pawels berättelse är mer trovärdig än den bild som ODA ger. Varken byggherren eller facket ville medverka till att låta någon av byggnadsarbetarna själva berätta om arbetsvillkoren.

– De har undertecknat ett anställningskontrakt som innehåller tystnadsplikt. Om de berättar om villkoren kan de få sparken och det vill vi skydda dem ifrån, sade Ben Hurley, pressansvarig på ODA.

Pawel förstår att byggnadsarbetarna var rädda för att prata. Några år innan OS-förberedelserna påbörjades avslöjades en gigantisk svartlistningshärva i England. Många stora byggföretag, däribland Skanska, var inblandade.

– Särskilt migrantarbetare är rädda. Inte bara för att bli av med jobbet utan också för att bli utvisade, säger Pawel. ■

* Pawel heter något annat. Han och övriga byggnadsarbetare som bidragit med information vill vara anonyma.

SPORT SOMMAR-OS OCH PARALYMPICS I LONDON 2012

Eleanor Simmonds vann två guld redan i Peking, 2008, 13 år ung. På hemmaplan, i Paralympics 2012, upprepade hon bragden med två guld, nu på 200 meter medley och 400 meter frisisim

Bilbyrån

Det blev en brittisk idrottsfest när London arrangerade OS och Paralympics, sommaren 2012. Långdistansaren Mo Farah blev OS-kung och fick stadion i östra London att koka när han vann guld på både 5 000 och 10 000 meter.

Bilbyrån

Några veckor efter OS genomförde London Paralympics, med lika mycket publik och fantastiska brittiska prestationer. På fridrottsstadion vann till exempel sprintern Jonnie Peacock och rullstolssprintern Hannah Cockroft bejublade guldmedaljer.

Och i simstadion regerade Eleanor, Ellie, Simmonds. 18 år ung, 1,23 meter lång och 45 kilo tung fick Ellie taket att lyfta när hon sänkte världsrekordet med fem sekunder på 400 meter fritt.

För att vinna sina guldmedaljer hade Ellie tränat nio tvåtimmarspass i veckan hemma i Swansea.

Tävlingarna i London blev ett genombrott för Paralympics, i synnerhet i hemmanationen. Arenorna var fyllda, tidningar, radio och tv skrev om enastående idrottsprestationer och de paralympiska hjältarna togs emot med samma stolthet och glädje som de olympiska.

En ledare i dagstidningen The Guardian den 9 september 2012 förklarade känslan. "Olympiaden höll nationen fångslad men, tvärs emot alla förutsägelser, har Paralympics fått själva OS att kännas som en uppvärmning inför huvudattraktionen."

Bilbyrån

FAKTA

STOR-BRITANNIEN

- 63,4 miljoner invånare.
- 244 000 kvadratkilometer.
- Förväntad livslängd 80,2 år.
- En parlamentarisk demokrati där två partier dominerar, det konservativa Tories, som innehar regeringsmakten 2013, och socialdemokratiska Labour.
- Arbetslöshet 7,8 procent 2012.
- Lagstadgad veckoarbetstid 40 timmar.
- Byggfacken Ucatt (Union of Construction, Allied Trades and Technicians), Unite och GMB samarbetade under Londons OS-byggande. De organiserar tillsammans cirka 40 procent av byggnadsarbetarna.
- 41 byggnadsarbetare förlorade livet i arbetsolyckor under ett kalenderår från 2009 till 2010. På arenabyggen inför OS inträffade ingen dödsolycka.

SOTJI 2014

På hösten 2011 arbetade 60 000 byggnadsarbetare i Sotji med förberedelser för Vinter-OS 2014. De kom från alla håll, från olika delar av Ryssland och från grannländerna.

De kom till en byggbloom. Pressade tidplaner, korruption och små resurser till de myndigheter som skulle bevaka arbetsvillkoren gav ryska och internationella byggbolag möjlighet att göra jättevinst. Det ryska facket fick aldrig chans att göra annat än att se på.

Det har snöat på toppen av Rosa Khutor den här oktoberdagen, hösten 2011. Ibrahim Güleg och Osman Aydogan har tagit fram snöskyfflar. De skottar snö ner i det stup som störtloppsåkningarna i OS i Sotji 2014 ska kasta sig utför.

De båda turkiska byggnadsarbetarna Ibrahim och Osman bygger en restaurang på en av Kaukasus toppar, 2 320 meter över havet. Nedanför dem, i de branter där utförsåkningarna ska tävla om OS-medaljer, är det full fart på arbetet. Grävmaskiner, dumprar och andra anläggningsmaskiner slirar runt i lera och snösörja.

Ibrahim och Osman berättar att de får upp byggmaterial med helikopter. Huset de bygger är en trästomme på betongplatta, nu mest dold av presenningar för att skydda mot snön. Det är bråttom, om några månader ska de vara klara. Den vinter som ligger framför dem och som redan gjort sig påmind, ska världscupstävlingar avgöras i backarna.

– När det är brått måste vi jobba övertid. Då hinner vi inte åka ner till barackerna och sova. Då sover vi här, i containrarna, säger en av dem och pekar mot några förålderscontainrar.

Är det så bråttom ofta?

– Ja, nästan hela tiden.

Mer hinner de inte berätta innan några vakter närmar sig. Då börjar de två skotta igen. Vakterna, från privata vaktbolag, är nästan lika många som byggnadsarbetarna på Sotjis OS-byggen.

125 turkiska och uzbekiska gästarbetare byggde toppstugan vid störtloppets start. De är en försvinnande liten andel av de byggnadsarbetare som förberett Rysslands kanske främsta turistort för de olympiska vinterspelen.

När Sovjetunionen föll samman, i början av 1990-talet, fanns det cirka 10 000 byggnadsarbetare i Sotji, som ligger utsträckt mellan Svarta Havet och Kaukasus, i sydvästra Ryssland. Hösten 2011 var de 80 000. Siffran är en uppskattning av byggfackets ordförande i Sotji, Vladimir Karaganchev.

– Bara på de byggen som är direkt kopplade till OS är det upp mot 60 000, sade han.

Samtidigt hade fackavdelningen 3 500 medlemmar. Det fanns fler byggföretag än medlemmar i facket i området. Andelen företag som hade en lokal fackförening var lägre än en procent. På de företag där det inte finns fack är det lagen, inte kollektivavtal, som gäller. Och där Vladimir Karaganchev inte har några medlemmar kommer han inte in.

– Men jag är med i den kommitté som övervakar arbetsmiljön. Det gör att jag ändå kan kräva att få komma in på alla byggarbetsplatser. Problemet är att tiden inte räcker, i kommittén har vi fullt upp med att utreda de olyckor som inträffar, förklarar han.

”NÄR DET ÄR BRÅTT MÅSTE VI JOBBA ÖVERTID. DÅ SOVER VI HÄR, I CONTAINRARNA”

Vladimir Karaganchev berättar att sex byggnadsarbetare förolyckades på OS-byggena under

2010, enligt den officiella statistik som förs i arbetsmiljökommittén. Fyra dödades i en olycka i juni 2010 då blåst och regn gjorde att betongformor rasade vid väg- och järnvägsbygget från kusten upp till skidanläggningarna. I september 2010 förolyckades en armenisk byggnadsarbetare i en fallolycka, också den på järnvägsbygget. En sprängolycka med dödlig utgång inträffade också. Uzbekiska byggnadsarbetare stötte på en ammunitionslåda från andra världskriget.

Enligt Vladimir förstod de inte varningstexten på lådan.

Det finns uppgifter från källor i ryska byggfacket om långt högre antal förolyckade. Till exempel berättas det om en ung arbetare som dött av utmattning efter allt för långa arbetsdagar. En annan ska ha tagit livet av sig när han inte fick lön i två månader och därför inte kunde sända pengar till familjen.

Uppgifterna avfärdas av byggherren, Olympstroy, och av organisationskommittén för OS 2014. De säger att det handlar om ogrundade rykten. Vladimir Karaganchev tror att det skulle vara svårt att dölja dödsolyckor som inträffar på OS-byggena.

– Enligt kommitténs statistik förolyckades totalt 20 byggnadsarbetare i Sotji under 2010. Där kan det finnas ett mörkertal, på små företag kan det ha hänt svåra olyckor som inte rapporterats. Men jag tror inte det kan ha hänt på OS-byggena. →

En knapp fjärdedel av OS-byggarna i Sotji kom från andra länder än Ryssland. Mest var det moldovier, uzbekier, tadjiker, ukrainare och turkar. Men de flesta som arbetat på OS-byggena och de väg- och järnvägsbyggen som pågått nästan fram till invigningen har varit migrantarbetare från Ryssland. De har pendlat hit från andra orter i Krasnodar-regionen men också mer långväga.

Amiran Bulkvadze, lagbas på ett brobygge i Sotji, kommer från Krasnodar. Han har blivit skjutsad hit i företagets buss, arbetat och bott här i 15 dagar innan han fått åka hem för 15 dagars ledigt.

– Vi jobbar 12-timmars skift i 15 dagar, berättar han.

– Arbetstiden är 40 timmar per vecka, men vi stannar längre om det behövs.

Brobygget, en del av de stora infrastruktursatsningarna inför OS, blev försenat så de behövde ofta arbeta övertid.

Arbetsgivaren, ett ryskt anläggningsföretag, Mostdorstroy, ordnade boende i ett av de otaliga sanatorier från Sovjettiden som finns i staden. Där bodde de två personer i varje rum, med dusch och toalett på rummet.

De fick subventionerade måltider. Amiran

ger maten fyra stjärnor av fem. Han är glad över att ha fått vara med i OS-satsningen, gammal elitbrottare som han är.

– Världen får se vad vi byggt, hinner han säga innan några chefer på arbetsplatsen avbryter samtalet.

De som byggde väg och järnväg upp till Krasnaja Poljana (röda dalen) och skidanläggningarna där bodde oftast i barackbyar. Alla var inte lika nöjda som Amiran Bulkvadze.

2010 genomförde anställda hos en underentreprenör en hungerstrejk på en av anläggningsarna. De hade inte fått lön på länge och de var arga över dåligt boende.

Organisationskommitténs presstalesman gillar inte frågor om det.

– Visst har det inträffat sådana händelser. Det finns alltid de som utnyttjar ett sådant här tidspressat och välbevaktat projekt till att försöka få mera, säger hon kort.

Hon vill hellre betona det positiva, förklarar att Sotji har byggt för framtiden.

DET HAR VARIT BRÅDA TIDER FÖR FACKET I SOTJI

Var fjärde OS-byggare i Sotji kommer från något annat land. Men också många av de ryska byggnadsarbetarna har rest långt för att ta del av bygg-boomen.

Enligt fackordföranden var genomsnittslönen bland medlemmarna 5 280 kronor per månad, cirka 26,50 kronor per timme, efter skatt. Den officiella minimilönen i Ryssland 2011 var 1 450 kronor per månad.

– Men det går inte att leva på, det krävs minst det dubbla, säger Vladimir Karaganchev.

De som haft lägst lön har legat ungefär på den nivå som krävs för att man ska klara sig. OS-förberedelserna har medfört att lönerna höjts över det nationella genomsnittet. Och Vladimir tror att de verkliga lönerna varit högre än de officiellt redovisade. I många företag använder man sig av dubbel bokföring.

– De anställda får kanske minimilönen vitt och sedan får de resten svart. Det är mycket vanligt i den privata sektorn, förklarar han.

Det har varit bråda tider för facket i Sotji. Och ovana tider.

Uppgiften de fick var att bevaka arbetsvillkor och säkerhet för en arbetsstyrka som varit åtta gånger den normala. Och privata företag, både ryska och utländska, har sett möjligheten att utnyttja bygg-boomen inför OS till att tjäna pengar.

De använder sig av olika metoder, Vladimir berättar om löneavdrag för mat, boende och resor trots att sådant är förbjudet.

De svarta lönerna är ett annat exempel. Utländska företag som direkt skickar halva kontraktssumman ut ur landet och lämnar bygget att klara sig på det som blir över är ett tredje.

– Ett italienskt företag kom hit med 700 anställda från Balkan. De sa att de betalade över genomsnittslönen men sedan gjorde de avdrag för allt, visade det sig.

– På många företag blir vi inte insläppta, företagen vill inte veta av oss. Och de anställda kommer bara för pengarna, de går inte med i facket. Det är nytt för oss med kapitalistiska principer, säger han. ■

SPORT VINTER-OS 2014

Den 11 februari 2012 var den olympiska störtloppsbanan på Rosa Khutors branter klar för sin första tävling i världscupen. Schweizaren Beat Feuz firade sin 25-årsdag med att vinna.

Störtloppsbanan i ryska Sotjis vinter-OS är en av de tuffaste. "Den är supertuff fysiskt. Den är som i Bormio, men längre", sade en av medaljörerna till Eurosport efter den första tävlingen i världscupen utför Rosa Khutor.

Skidtävlingarna i olympiaden i februari 2014 avgörs bland de Kaukasiska bergen i Krasnaja Poljana, den röda dalen. Det är tuffa berg, inte bara för utförsåkarna.

Längdskidåkning och skidskytte på så här hög höjd, den röda dalen ligger 1 500 meter över havet, är krävande.

Och som om inte det räcker har det visat sig att vallningen är ett problem. Det upptäckte det svenska vallateamet under skidkyttets världscup 2013. De hade stora problem med snökristallernas ovanliga egenskaper.

Men det är inte snön som arrangörerna vill att vi ska minnas från OS 2014. De talar i stället om de första gröna vinterspelen.

Sotji ligger i det sydöstra hörnet av Ryssland. Det är nästan det enda stället i landet som inte har snö på vintern. I området finns Rysslands för-

nämsta badorter, kuststräckan kallas ofta ryska rivieran. Klimatet är behagligt tempererat. Tätorterna ligger på rad klämda mellan Svarta Havet och Kaukasus.

I den sydligaste av orterna, Adler, ska inomhussporterna hålla till. Arrangörerna hoppas där på åskådarevänliga temperaturer. Det är trots allt värmen som gjort Sotji till president Vladimir Putins semesterparadis, här har han sin favoritdacha.

Bilbyrå

FAKTA

RYSSLAND

- 142,5 miljoner invånare.
- 17,1 miljoner kvadratkilometer.
- Förväntad livslängd 66,5 år.
- Ryssland har en allt mer auktoritär presidentmakt. Vladimir Putin, som valdes 2012 till en sexårig ämbetsperiod, grundar sin makt på stödet från ett populistiskt maktparti, Förenade Ryssland, som dominerar duman, den ryska riksdagen.
- Två ryska fackförbund, ett i skogs- och träindustrin och ett i bygg- och byggmaterialindustrin, är medlemmar i det globala byggfacket, BTI. En

tredjedel av de 1,2 miljoner som arbetar i byggbranschen är medlemmar i facket.

- Arbetslöshet i december 2011, 6,3 procent.
- Genomsnittlig veckoarbetstid, 40 timmar.
- 73 medlemmar i bygg- och byggmaterialfacket förolyckades 2011. Den officiella siffran om dödsolyckor under OS-förberedelserna var sex omkomna under 2010.

Ibrahim Güleg och Osman Aydogan har tagit fram snöskyfflarna.
De skottar snö ner i det stup där störtloppet ska avgöras under
OS i Sotji 2014.

MINST 30 DÖDSOLYCKOR DE SENASTE FEM ÅREN

Ukraina har varit värst, med 14 förolyckade byggnadsarbetare på byggen med koppling till Fotbolls-EM 2012. Statistiken är bristfällig men det är ett tragiskt faktum att minst 30 arbetare har omkommit när de arbetat med förberedelser för idrottens megaevenemang under de senaste fem åren. Det är bara i Storbritannien som de ansvariga lyckats hålla byggandet fritt från dödsolyckor.

† Under förberedelserna för Fotbolls-EM 2012 i Ukraina förolyckades 14 byggnadsarbetare. De blev offer då Uefa och ukrainska myndigheter misslyckades med att få byggföretagen att skapa säkra arbetsförhållanden.

† I Donetsk, på Donbass Arena, omkom en installatör i en fallolycka i oktober 2008.

† På Kievs Olympiastadion, EM:s finalarena, krossades en 47-årig byggnadsarbetare av en fallande betongbalk den 20 april 2010.

† Den 1 augusti 2010 förolyckades 37-årige Olexandr Ponyaev vid ett fall från en läktarsektion.

† Den 2 juni 2011 förolyckades en 26-årig arbetare i en fallolycka.

† Den 19 oktober 2011 föll ett betongelement över 51-årige Pavlo Koval.

† Ytterligare fyra byggnadsarbetare förolyckades på finalarenan enligt Ukrainas arbetsinspektion. De var inte regelrätt anställda på arbetsplatsen varför det ukrainska byggfacket inte känner till deras identitet.

† Den 9 april 2011 förolyckades Vasyl Symyskiy och Oleksandr Yarmak när en byggkran rasade på flygplatsbygget i Charkiv.

† I Polen, som arrangerade Fotbolls-EM 2012 tillsammans med Ukraina, förolyckades sex byggnadsarbetare, tre av dem på invigningsarenan, Nationalstadion i Warszawa.

† Den 1 december 2009 omkom två byggnadsarbetare då en liftkorg föll till marken.

† Den 9 maj 2011 förolyckades en 30-årig arbetare då han föll 30 meter från en ställning.

† På stadionbygget i Wrocław omkom en byggnadsarbetare i en fallolycka.

† Ytterligare två polska arbetare har förolyckats på arbetsplatser med direkt koppling till EM.

† Under 2010 förolyckades minst sex byggnadsarbetare på arbetsplatser som varit en del av förberedelserna för Vinter-OS i Sotji 2014. Uppgifterna från Ryssland är osäkra, det finns uppgifter om långt högre dödstal som förnekas av organisationskommittén för vinterspelen.

Byggandet inför OS och Paralympics i London 2012 var fritt från dödsolyckor. Det visar att de höga dödstalen från Ukraina, Polen och Ryssland inte är oundvikliga.

† I Brasilien omkom en 21-årig arbetare i juni 2012 på Mané Garrincha stadion i Brasília.

† Den 28 mars 2013 förolyckades Raimundo Nonato Lima da Costa efter ett fall på fem meter på Amazonas arenan i Manaus, Brasilien.

† Bara veckor senare krossades en arbetare när en läktare rasade samman på Arena Palestra i São Paolo.

† I Sydafrika, under förberedelserna för fotbolls-VM 2010, omkom två byggnadsarbetare på arenabyggen.

BRASILIEIN 2014

Rio de Janeiro klättrar på branta kullar och berg. Linbanor ger turisterna möjlighet att besöka spektakulära mål som Sockertoppen. Men de fungerar också som en viktig länk i Rios kollektivtrafik.

Så när Marcos och Pessaia åker hem från byggjobbet på Maracanã stadion sker en del av resan i en ny, röd linbanekorg.

Sedan den militära belägringen inleddes känner Marcos (i svart tröja) och Pessaia (i gult linne) det som att friheten har försvunnit från Complexo do Alemão.

Ställningsbyggaren Pessaia och armeraren Marcos arbetade 2012 med att förbereda Rio de Janeiro för Fotbolls-VM. De svettades i värmen och tog strid för att få en lön som de kunde leva på. Men mest av allt oroade de sig för den inskränkta friheten hemma i kåkstaden, favela Alemão.

HÖGT ÖVER HUSEN I FAVELORNA, i en ny, röd linbanekorg, färdas Marcos och Pessaia, på väg hem från byggjobbet på Maracanã-stadion.

Pessaia är en 37-årig ställningsbyggare som egentligen heter Carlos Henrique Gomez Silva. Han är granne med den 43-årige armeraren Marcos Antoniodos Santos i Complexo do Alemão i norra Rio de Janeiro.

De började hemresan med en promenad till pendelstationen när dagskiftet slutade, vid fem på eftermiddagen. Tågresan norrut, 20 minuters trängsel i hettan med öppna vagnsdörrar i stället för luftkonditionering, passerade "Gaza-remsan",

Rios mest brottsutsatta plats enligt Pessaia.

Stationen som ansluter till linbanan är nybyggd. Där lämnade de svettdoft och örönbäövande ljudnivå bakom sig. Kontrasten mellan det slitna, bullriga tåget och linbanekabinen

som tyst svävar fram över hustaken är enorm.

För ett år sedan, innan linbanan blev klar, åkte de buss sista biten. Bussen var som tåget, sliten, trång och stökig. Nu njuter de av lugnet och också av den extra lediga tid de fått. Linbanan är snabbare, de kan sova en halvtimme längre på morgonen och på eftermiddagen får de varsin halvtimme extra tillsammans med barnen.

Två barn väntar på pappa i Pessaias hus. Han har fler. På hemvägen har han berättat att han har nio barn, fem flickor och fyra pojkar, med sex olika mammor.

– Fast min fru vet bara om de två vi har tillsammans och fyra till.

Marcos bor med sin fru Isabella och deras sex pojkar i ett rum och kök vid huvudgatan i favelan.

I Brasilien kallas bostadsområden på ockuperad mark för favelor. Cirka 11,5 miljoner människor, sex procent av Brasiliens befolkning bor i sådana områden. Complexo do Alemão är en grupp favelor som breder ut sig på vidsträckt kullar i norra Rio de Janeiro. Den ursprunglige ägaren till marken var en europé med tyskt utseende, alemão betyder tysk på portugisiska.

Här bor cirka 100 000 innevånare.

Fabriksarbetare från industrierna i närheten började bygga sina bostäder på ockuperad mark på 1950-talet. Med åren har husen byggts på och om. De står tätt, till synes planlöst. Enkla skjul blandas med mer rejäla bostäder.

Servicen i favelorna, till exempel skolor, el, vatten och avlopp varierar. De boende har ofta gemensamt planerat och byggt egna lösningar.

FABRIKSARBETARE FRÅN INDUSTRIERNA I NÄRHETEN BÖRJADE BYGGA SINA BOSTÄDER PÅ OCKUPERAD MARK PÅ 1950-TALET

Många favelor har egna styrelser, ett självbestämmande som det omgivande samhället har svårt att hantera.

En så kallad pacifieringskampanj inleddes i slutet av 1990-talet. Enligt politiker och militär var motivet att bryta knarkligornas makt i områdena.

Marcos och Pessaia beskriver det lite anorlunda.

– Visst, det finns knark och langare. Och många är beväpnade. Men för oss som bor här var det inte farligt tidigare, säger Marcos.

De tycker att friheten har försvunnit i och med militärens belägring av Complexo do Alemão. Tidigare kunde de ha fest ostört mitt i natten, när det är lite svalare. Nu kommer militären direkt om det samlas folk efter tio på kvällen.

– Du ser, säger Marcos när han kliver ut från linbanestationen efter den sista etappen på hemvägen från jobbet. Beväpnad militär står patrull vid dörrarna. Patrullbilar kör runt på gatorna.

– Den egentliga anledningen till militariseringen som de kallar för pacificering var att de inte hade kontroll. De var rädda för revolution.

Inför de stora evenemangen, Fotbolls-VM 2014 och OS 2016, har försöken att få kontroll över favelorna i Rio intensifierats. I södra Rio, där många av OS-arenorna ska byggas, skövlar bulldozrar och grävsopor hus efter hus, ofta när husägarna är på jobbet.

Byggnadsarbetaren Altair Antunes Guimarães, 57 år, är ordförande i Vila Autodromo, som ligger bakom en av motorstadions läktare. Han har blivit vräkt tre gånger, från olika favelor.

Altair berättar att Autodromo har cirka 2 000 innevånare. Alla husägare har fått ett skriftligt bevis på besittningsrätt i 99 år av

staden.

– Men nu vill de vräka oss ändå på grund av OS. De erbjuder en struntsumma och en hyreslägenhet som ersättningsbostad. Men det är få här som har råd att bo i de lägenheter de erbjuder, säger han.

EN GÅNG OM ÅRET, I MÅNADSSKIFTET JANUARI, FEBRUARI, FÖRHANDLAR MAN OM NYA VILLKOR I AVTALET

TIDIGARE PÅ DAGEN, efter lunchrasten dröjde sig Marcos och Pessaia gärna kvar en stund i den luftkonditionerade matsalen. Ute på bygget, där de egentligen skulle forma och armera de lägsta läktarsektionerna, var det gassande sol och 38 grader varmt.

Maracanã, finalarena i VM 2014, är klassisk fotbollsmark. Här såg den mest månghövdade publiken någonsin, upp mot 200 000 åskådare, Brasilien mot Uruguay i det som i praktiken var VM-final 1950. (Det är ofint att påpeka att Uruguay vann.)

På ena väggen i matsalen sitter några plancher. Det är bilder på byggnadsarbetare på Maracanã i samspråk med fotbollslegendarer. En lätt grånad Zico är med på en bild. Han beskrevs som den nye Pelé, spelade tre VM-turneringar under 1970- och 1980-talen. Under

många år spelade han sina hemmamatcher här på Maracanã, i Flamingos rödsvarta dress.

– Det arbetslag som presterat bäst den senaste månaden får en fikastund med stjärnor från förr, förklarar en av de åtta fackliga representanterna på bygget bakgrunden till bilderna.

Marcos håller på arbetarklubben Flamengo. Pessaia på lokalkonkurrenten Vasco da Gama.

– Den klubben är väl mer för portugiser, retas Marcos.

De har inte råd att gå på match så ofta. Lönen räcker inte till. Pessaia visar sitt lönebesked. Nettolönen var 1 195 real (4 626 kronor) förra månaden. Då är övertid inräknad. Hans grundlön är 20,70 kronor per timme. Det är lite lägre än den avtalade minimilönen för snickare och armerare.

– Det skulle behövas dubbelt så mycket för att man ska klara sig, suckar Pessaia.

Flera av de anställda säger samma saker som Marcos och Pessaia. Det är kul att få vara med och bygga VM-stadion men lönen och värmen är två stora bekymmer. De skulle vilja att arbetet avbryts när det är varmare än 35 grader och de vill ha ett rejält löneyft.

En gång om året, i månadsskiftet januari, februari, förhandlar man om nya villkor i avtalet. Som ett inslag i det internationella byggfackets sportkampanj har det organiserats ett samarbete mellan de olika fackföreningarna som tecknar avtal på VM- och OS-byggen. Nu är kraven på byggföretagen som bygger arenor lika i hela Brasilien. →

Byggnadsarbetarna får vatten med tillsats av salter för att klara hettan. Men de tycker ändå att arbetet borde avbrytas när temperaturen överstiger 35 grader.

UTÖVER GRUNDLÖNEN FÅR ARENABYGGARNA i Rio de Janeiro en trettonde månadslön och går bygget bra får de utdelning från ett system för vinstdelning. Den kan ge ytterligare en månadslön extra. De har också fria kläder, fri frukost och lunch och subventionerade resor till och från jobbet. Ytterligare ett tillägg är det matkort som de får, ett slags personligt betalkort som kan användas för att köpa basvaror. Under 2011 fanns det 695 kronor per månad på kortet. 2013 är den genomsnittliga lönen på VM-arenorna 2 140 till 2 710 kronor per månad.

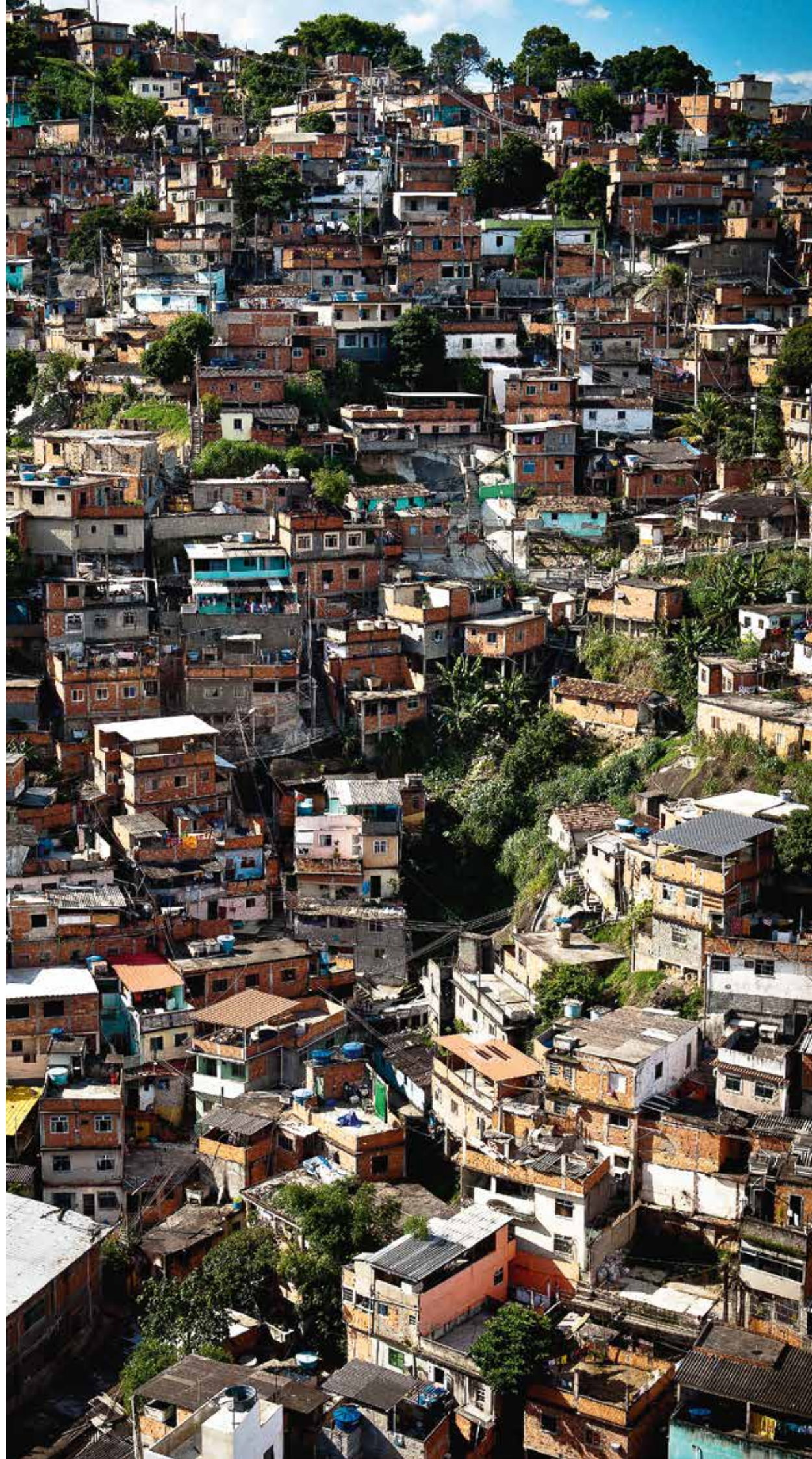
På flera av VM-arenorna i Brasilien har byggnadsarbetarna strejkat under avtalsförhandlingarna 2012. Resultaten av förhandlingar och lokala strejker har spridit sig från arena till arena genom samarbetet mellan de olika fack som haft kollektivavtal.

Också på Maracanã har det varit konflikter. De nästan 3 000 byggnadsarbetarna på dagskiftet och 1 600 på nattsiftet gick ut i strejk två gånger under 2011, först fem dagar i augusti för högre lön och bättre arbetsmiljö, sedan 18 dagar i september för att få hälsoförsäkring till de anställdas familjer och i protest mot dålig mat. De vann en del förbättringar men fick inte alla krav tillgodosedda, hälsoförsäkringen gäller till exempel bara de anställda fortfarande. Men 2012 tvekade Pessaia inför att strejka igen.

– Att strejka är lite som att skjuta sig i foten, sade han.

– Vi försöker förhandla vid sidan om i stället. ■

Inför de stora sportevenemangen i Rio har myndigheterna intensifierat sina ansträngningar för att ta kontroll i favelorna. Vräkningar och bortschaktade hus är vanliga i södra Rio, där många OS-arenor byggs.

SPORT

FOTBOLLS-VM 2014 OCH SOMMAR-OS OCH PARALYMPICS 2016

Brasilien är värd för Fotbolls-VM 2014 och Rio de Janeiro för Sommar-OS och Paralympics 2016.

De femfaldiga världsmästarna i fotboll, Brasilien, får försöka återerövra titeln på hemmaplan. Det beslutade Fifa 2007.

Beslutet kom inte som någon överraskning. Redan 2003 beslutade Fifa att Sydamerika skulle arrangera den tjugonde VM-turneringen. Och när den enda utmanaren, Colombia, drog tillbaka sin kandidatur var valet avgjort. Tolv städer, från Manaus i norr till Porto Alegre i söder, har förberett sig för jätte evenemanget, med byggande av infrastruktur och arenor. Finalarena blir Maracanã stadion i Rio de Janeiro.

Bland byggnadsarbetarna på Maracanã finns det ingen tvekan – Brasilien blir ett av finallagen. De flesta vill möta Argentina, segern är självskriven. Konkurrenten om Fotbolls-VM må ha varit svag men det var tuffare att bli utsedd som arrangör av OS och Paralympics 2016. Madrid, Chicago och Tokyo utmanade Rio de Janeiro in på mållinjen i slutomröstningen 2009. 18 av de 32 arenorna där spelen ska avgöras är redan på plats, sedan Rio arrangerade de Panamerikanska spelen 2007. Några av de arenor som ska komplettera de befintliga kommer från Londons olympiska park, de ska återanvändas i Rio.

Fräddrotten avgörs på Engenhão stadion i norra Rio, som döps om till João Havelange stadion, för att hedra den tidigare IOK presidenten. Arenan byggs nu om. Den ska rymma 60 000 åskådare under tävlingarna.

FAKTA

BRASILIEN

- 206 miljoner invånare.
- 8,5 miljoner kvadratkilometer.
- Förväntad livslängd 72,8 år.
- Luís Inácio Lula da Silva från Partido dos Trabalhadores, PT, avlöstes på presidentposten 2011 av Dilma Rousseff från samma parti. Rousseff besegrade José Serra i presidentvalet 2010.
- Arbetslöshet 6,1 procent. (Cirka 40 procent av befolkningen arbetar i den informella sektorn och ingår inte i statistiken.)
- Genomsnittlig veckoarbetstid 44 timmar.
- Det finns fyra fackliga centralorganisationer och massor av fackföreningar i Brasilien. Den fackliga splittringen är till stor del ett resultat av landets historia med återkommande auktoritära perioder. Den fackförening som vinner rätten att teckna kollektivavtal vinner också tillgång till en speciell facklig skatt som staten fördelar. Skatten som dras från lönen uppgår till en dagslön om året.
- Andelen organiserade arbetare varierar i olika delar av landet. I São Paulo når organiseringen svenska nivåer, särskilt i metallindustrin. I byggbranschen, med ungefär 7,2 miljoner anställda i hela landet, är 13 procent organiserade.
- Det finns ingen nationell statistik över dödsolyckor. Fram till april 2013 hade tre dödsolyckor inträffat på arenabyggen inför Fotbolls-VM.

RYSSLAND 2018

QATAR 2022

Fotbolls-VM genomförs i Ryssland 2018 och i Qatar 2022. Inget av länderna lever upp till BTI:s krav på mänskliga rättigheter i arbetslivet. I Qatar arbetar 1,2 miljoner migrantarbetare under slavliknande villkor. Den globala fackföreningsrörelsen säger "Inget Fotbolls-VM utan anständiga arbetsvillkor".

NÄR BENJAMIN CRUZ KOM TILL QATAR för att arbeta som migrantarbetare fick han en chock. Det jobb han hade blivit lovad fanns inte. Han fick veta att han skulle få helt andra arbetsuppgifter och den utlovade lönen hade halverats.

Benjamin vände sig till Qatars arbetsdomstol, bara anmälningsavgiften kostade honom alla hans besparingar. 15 månader gick, han gick utan arbete och lön och han blev utkastad från sin sovplats i bostadsbaracken.

Eftersom arbetsgivaren tagit hans pass kunde han inte söka nytt jobb.

Benjamin skrev ett mail till Sharan Burrow, generalsekreterare i det globala facket, Internationella Fackliga Samorganisationen, IFS.

Efter förhandlingar mellan IFS och arbetsgivaren fick Benjamin ett papper som gjorde att han skulle kunna söka nytt jobb i Qatar. Men arbetsgivaren hade lämnat hans pass till myndigheterna. För att få tillbaka passet, en förutsättning för att få nytt arbete, måste han betala en summa som motsvarar nästan 11 000 kronor.

Det var förstås omöjligt, efter 15 månader utan lön var Benjamin barskräpad. Han sov på en soffa hos en bekant.

När Sharan Burrows träffade Qatars arbetsminister, Nasser bin Abdullah al-Hemidi, berättade hon om Benjamin. Efter en del argumentation ringde ministerns medarbetare några samtal och redan samma dag kunde Benjamin hämta sitt pass hos polismyndigheten. Det fann i en byggnad i utkanten av huvudstaden Doha, där inrikesministeriet förvarar pass som tusen-

tals migrantarbetare tvingats lämna ifrån sig. Benjamin hade tur, pengar och kunskap nog för att skaffa hjälp. Det är inte många av de 1,2 miljoner migrantarbetare som finns i Qatar som har de resurserna.

Fackföreningar är förbjudna, dödsolyckorna på byggarbetsplatserna är oräkneliga, boende och arbetsvillkor är slavliknande. Benjamins berättelse finns i IFS:s nättidning Equal Times.

Andra berättelser finns till exempel på de globala fackens hemsidor och i Human Rights Watchs rapport Building a better World Cup som presenterades i juni 2012.

Vardagen för migrantarbetarna i Qatar var väl kända redan när Fifa valde landet som värdland för turneringen. Men för affärsintressena i Fifa var oljemiljonerna allt för lockande för att man skulle bry sig om ILO-konventioner eller fackliga protester.

Det globala byggfacket, BTI, arbetar nu på två fronter för att medverka till schysta villkor för de som bygger för VM 2022. En av fronterna är att ta initiativ via de globala byggföretag som fått kontrakt. Spanskägda Hochtief och franska Vinci är två av de globala byggjättar som är verksamma i Qatar och också har internationella ramavtal, IFA, med BTI. Det globala byggfacket arbetar nu för att få garantier för att dessa företag lever upp till avtalen i sin verksamhet i Qatar.

DEN ANDRA FRONTEN är att stödja organisationer för migrantarbetare som är verksamma i Qatar. Ett samarbete har inletts med en nepalesisk organisation och kontakter har inletts med en indisk migrantarbetarorganisation.

I Ryssland, som arrangerar Fotbolls-VM 2018, är fackets ställning bättre än i Qatar men ändå svag. Erfarenheterna från Sotji, som arrangerar Vinter-OS 2014, är att facket stängs ute från många arbetsplatser, att migrantarbetare ofta lever och arbetar under mycket dåliga villkor och att korruption är ett stort problem. Det ukrainska fackets erfarenheter från förbere-

delserna för Fotbolls-EM 2012 används nu för att bygga upp en facklig organisation i Ryssland som kan påverka arbetsvillkoren. Bland annat finns planer på en regional organisation i arrangörsländerna med utbildade arbetsplatsombud och utvecklade samarbetsformer.

Till skillnad mot Fifa har Internationella olympiska kommittén, IOK, visat större förståelse för kraven på schysta villkor inför, under och efter sina spel.

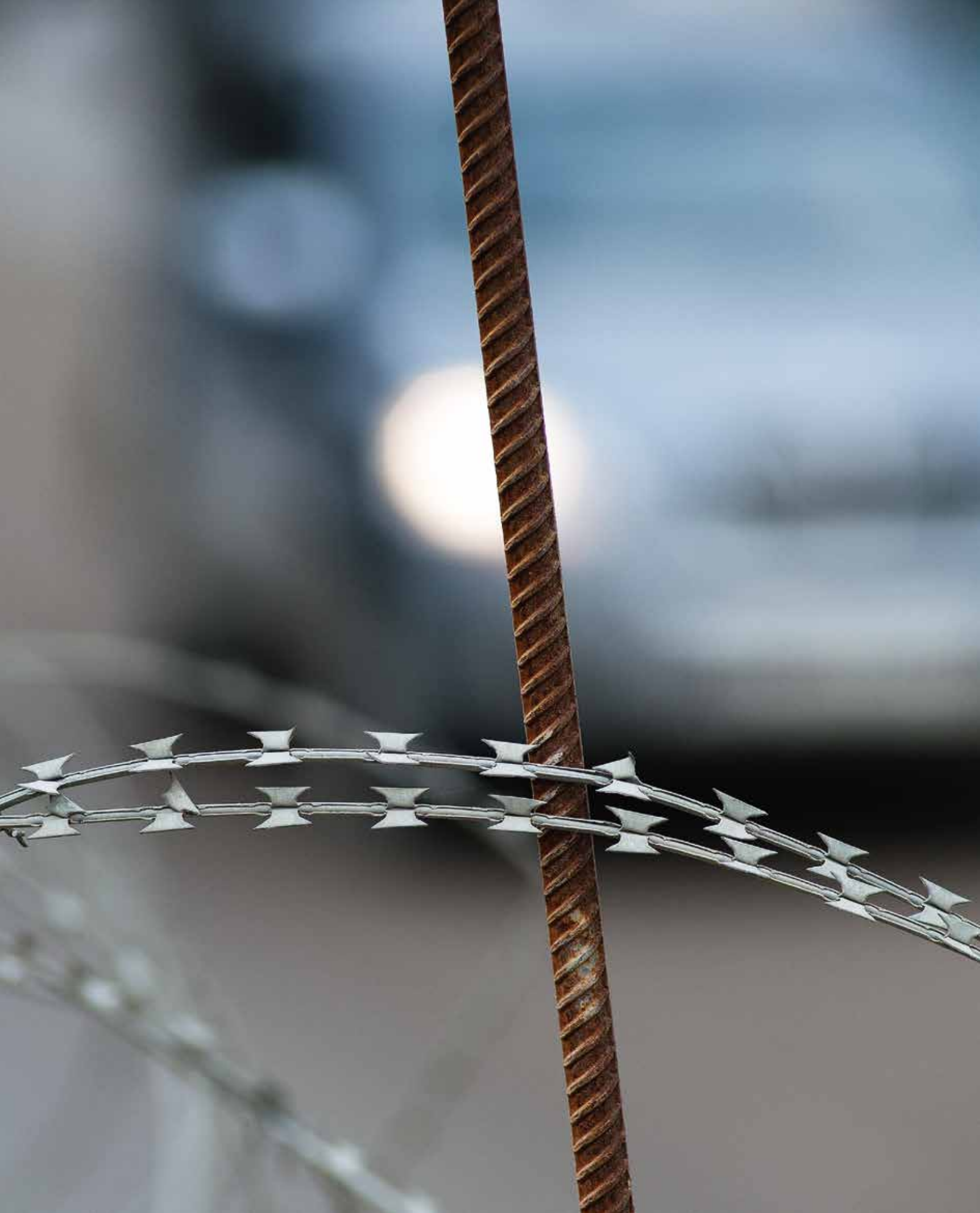
Nästa Sommar-OS kommer att genomföras 2016 i Rio de Janeiro, Brasilien. Det är ett val av värdland som inte ifrågasätts. Men, precis som i fallet med OS i London 2012, är spelen ändå en utmaning för de globala facken. IOK har precis som Fifa hårda krav på arrangörerna som syftar till att föra ut vinsterna från sportens megaevenemang från arrangörsländet till de egna sponsorererna och till den egna organisationen. Skattefrihet för organisationen själv och dess samarbetspartners är bara en av metoderna.

BTI ARBETAR NU PÅ TVÅ FRONTER FÖR ATT MEDVERKA TILL SCHYSTA VILLKOR

VINTER-OS 2018 kommer att genomföras i Pyeongchang i Sydkorea. Där finns starka fackföreningar och därmed goda möjligheter att åstadkomma schysta villkor. Både det globala

byggfacket, BTI, och den globala fackliga federationen, IFS, har börjat planera för att utnyttja erfarenheterna från Sydafrika, Polen och Ukraina, London samt Brasilien också i Sydkorea.

De globala fackens sportkampanjer har som mål att stärka fackföreningarna i arrangörsländerna tillräckligt för att de ska kunna stå emot vinstintressena i de globala storföretagen och i idrottens globala organisationer. Det är en bit kvar på till målet: Inget Fotbolls-VM och inga Olympiska spel utan anständiga arbetsvillkor. ■

CIDADE
OLÍMPICA
RIO DE JANEIRO | BRASIL

RIO
PREFEITURA

FACKET FÖR SKOGS-, TRÄ-
OCH GRAFISK BRANSCH

www.gs.se

BYGGNADS

www.byggnads.se

Svenska
MÅLAREFÖRBUNDET

www.malareforbundet.se

Elektrikerna

www.sef.se

JOBS FOR ALL
JUSTICE FOR ALL
UNIONS MAKE IT POSSIBLE

DET GLOBALA BYGG- OCH TRÄFACKET, BTI:S, SPORTKAMPANJ LEDS AV MEDLEMSORGANISATIONER I ARRANGÖRSLÄNDERNA OCH PROJEKTET STÖDS AV BTI:S MEDLEMSORGANISATIONER OCH BISTÄNDSORGANISATIONER I TYSKLAND, FINLAND, DANMARK, HOLLAND, SCHWEIZ OCH BELGIEN.